Динаміка видового складу фауністичних комплексів дрібних ссавців Дніпровсько-Орільського заповідника

Н. В. Антонець

Дніпровсько-Орільський природний заповідник; antonez_48@mail.ru

Моніторинг дрібних ссавців проводили протягом 1991–2009 рр. на 15 постійних облікових лініях. У результаті виявлено 15 видів мікромамалій. Угруповання дрібних ссавців переважно тридомінантне: мишак уральський (*Sylvaemus uralensis* Pall.), мишак лісовий (*Sylvaemus sylvaticus* L.) та миша польова (*Apodemus agrarius* Pall.). В угрупованнях домінує мишак уральський, який витіснив лісового мишака на арени Дніпра.

Коливання чисельності фонових видів дрібних ссавців циклічні та синхронні. Динаміка чисельності фонових видів знаходиться у зв'язку з 11-річними циклами сонячної активності (Золотов, 1971). Прогноз зростання чисельності мікромамалій до максимуму («мишача напасть») не тільки представляє науковий інтерес, а й має велике практичне значення (Антонец, 2012).

Пік «великої хвилі» у коливаннях чисельності спостерігали в заповіднику у 1991 та 2001 рр. Пік «малої хвилі» – у 1994 та 2006–2007 рр. У роки «піку чисельності» відбувається зниження частки домінуючого виду (мишака уральського) в угрупованнях: (1994 – 42,1 %), (2001 – 35,8 %), (2007 – 47,8 %). Навпаки, у роки депресії чисельності роль домінанта в угрупованні значно зростає (1996 – 62,8 %, 2003 – 61,3 % і 2009 – 62 %), а угруповання стає дводомінантним: у посушливі 1996 та 2009 рр. – мишак уральський + мишак лісовий, у вологому 2003 р. – миша польова + мишак уральський.

Отримані дані з моніторингу дрібних ссавців свідчать, що наступне зростання чисельності – «пік великої хвилі» у коливаннях чисельності мікромамалій, вірогідно випаде на 2012 р., перед піком активності Сонця у 2013 р.

Інтродукція сосни на аренах Дніпра у 40-х роках XX сторіччя негативно позначилася на збереженні біорізноманіття ділянок піщаного степу заповідника: призвела до спрощення структури угруповань (зниження видового багатства мікромамалій з 10 до 4 видів) і випадіння рідкісних видів, а також вселенню евритопних (*Sylvaemus uralensis*) та гідрофільних (*Apodemus agrarius*) видів у зімкнутих насадженнях культур. До того ж, інтродукція видів рослинного чи тваринного світу заборонена законом. Тому недопустимо проводити роботи з відновлення інтродуцента – сосни – на заповідних пісках.

«Відгук» домінантів угруповань дрібних ссавців на негативні природні чи антропогенні чинники однотипний – підвищення індексу домінування домінантів. У роки депресій чисельності мікромамалій спостерігається підвищення індексу домінування домінанта – мишака уральського (Антонец, 2009).